

FINANCE, BANKING, INSURANCE AND THE STOCK MARKET

ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА, СТРАХУВАННЯ ТА ФОНДОВИЙ РИНОК

УДК 336.71

ДЕПОЗИТНА ПОЛІТИКА БАНКІВ УКРАЇНИ

Наталія Мороз; Дар'я Адаменко

Національний університет «Львівська політехніка», Львів, Україна

Резюме. Розглянуто особливості залучення депозитів банками України в сучасних умовах із урахуванням дії чинників зовнішнього середовища. Досліджено динаміку обсягів депозитів фізичних та юридичних осіб у 2016–2023 рр., зміни депозитних ставок, структуру вкладів (питома вага внесків у іноземній валюті, частка безстрокових депозитів), рейтинг банків України за величиною їх депозитного портфеля. Депозитна політика банків характеризується переважанням у структурі депозитного портфеля коштів на вимогу, зі зниженням частки строкових депозитів. Тенденція до зростання депозитного портфеля банків зумовлена довірою до банківського сектора, а також до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. До липня 2022 р. усі банки пропонували низькі депозитні ставки (4,3–7,4% річних у гривнях), проте за останні півтора року спостерігається тенденція до зростання ставок за гривневими строковими депозитами та у більшості банків ставки покривають очікувану інфляцію. Як результат, зросла схильність до заощаджень у національній валюті та сформувалася тенденція до зростання обсягів та частки строкових вкладів фізичних осіб. У квітні 2023 року НБУ запровадив тримісячний депозитний сертифікат під фіксовану ставку на рівні облікової ставки, що дало поштовх до зростання депозитних ставок і конкурентної боротьби банків за строкові депозити та вклади приватних клієнтів. До 2018 року Україну можна було віднести до групи країн з високою доларизацією депозитів, що пов'язано з періодичними валютно-фінансовими кризами й тривалими негативними очікуваннями економічних суб'єктів. Проте за останні роки доларизація знизилася, у 2022 році вона знову мала тенденцію до зростання. Оскільки під час валютно-фінансових криз її показники значно зростають, що пов'язано зі знеціненням гривні та переорієнтацією економічних суб'єктів на більш стабільні валюти. За складних умов сучасного економічного стану в Україні пропонується розроблення банками нових депозитних продуктів із упровадженням та розширенням інновацій в обслуговуванні клієнтів. Для підтримання позитивних тенденцій важливим є провадження банками України виваженої депозитної політики, направленої на стабілізацію депозитного портфеля, у тому числі й за рахунок упровадження нових депозитних продуктів.

Ключові слова: депозит, депозитна політика, центральний банк, строкові депозити, ставка.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.02.122

Отримано 29.12.2023

UDC 336.71

DEPOSIT POLICY OF UKRAINIAN BANKS

Nataliia Moroz; Daria Adamenko

Lviv Polytechnic National University, Lviv, Ukraine

Summary. The article examines the peculiarities of attracting deposits by Ukrainian banks in modern conditions, taking into account the effects of external factors. The dynamics of the volumes of deposits of

individuals and legal entities in 2016–2023, changes in deposit rates, the structure of deposits (the specific weight of contributions in foreign currency, the share of time deposits), the rating of Ukrainian banks by the size of their deposit portfolio were studied. The deposit policy of banks is characterized by the predominance of funds on demand in the structure of the deposit portfolio, with a decrease in the share of time deposits. The tendency to increase the deposit portfolio of banks is due to trust in the banking sector, as well as in the Individual Deposit Guarantee Fund. Until July 2022, all banks offered low deposit rates (4.3–7.4% per annum in hryvnias), however, over the past year and a half, there has been a tendency for rates on hryvnia time deposits to increase, and most banks' rates cover expected inflation. As a result, the propensity to save in the national currency increased and a tendency to increase the volume and share of time deposits of individuals was formed. In April 2023, the NBU introduced a three-month deposit certificate at a fixed rate at the level of the discount rate, which gave an impetus to the growth of deposit rates and the competition of banks for time deposits and deposits of private clients. Until 2018, Ukraine could be classified as a group of countries with high dollarization of deposits, which is associated with periodic currency and financial crises and long-term negative expectations of economic entities. However, in recent years, dollarization has decreased, in 2022 it again had an upward trend. During currency and financial crises, its indicators increase significantly, which is connected with the devaluation of the hryvnia and the reorientation of economic entities to more stable currencies. Under the difficult conditions of the current economic situation in Ukraine, it is suggested that banks develop new deposit products with the introduction and expansion of innovations in customer service. In order to maintain positive trends, Ukrainian banks must implement a balanced deposit policy aimed at stabilizing the deposit portfolio, including through the introduction of new deposit products.

Key words: deposit, deposit policy, central bank, term deposits, rate.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.02.122

Received 29.12.2023

Постановка проблеми. Ефективність усієї банківської системи значною мірою визначається тим, наскільки комерційні банки можуть надійно забезпечити себе достатніми депозитними ресурсами. Саме з цієї причини постає ключовим питання оптимального формування депозитного портфеля, який би включав не лише великі обсяги, а й різноманітні терміни вкладень. Це виявляє критичне значення для забезпечення ефективності депозитного ринку та сприяє його подальшому розвитку. Детальний аналіз поточного стану українського депозитного ринку являє собою важливе завдання у практичному плані, особливо в ракурсі подальших його перспектив.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням, пов'язаним із тенденціями депозитної політики банків України, присвячені праці таких вітчизняних вчених, як: Матвійчук Н. [1], Фостяк В. [2], Вдовенко Л. [3], Федішин М. [4], Черкашина К. [5].

Мета дослідження – вивчення сучасних тенденцій депозитної політики банків України.

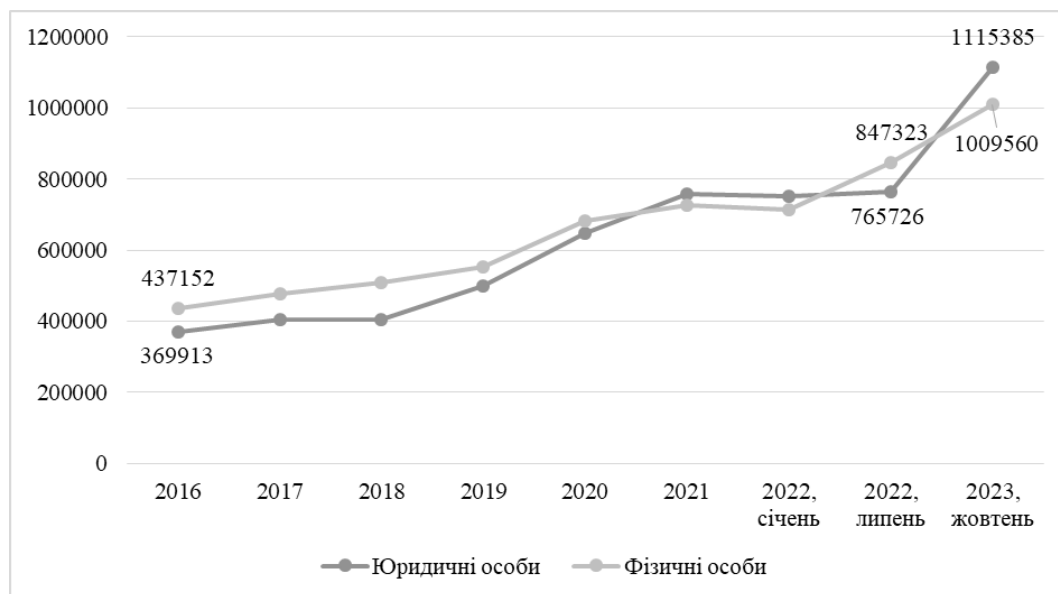
Постановка завдання. Для досягнення поставленої мети визначено такі наукові завдання: проаналізувати динаміку обсягів банківських вкладів фізичних та юридичних осіб у 2016–2023 рр., зміни депозитних ставок, структуру вкладів (питома вага внесків у іноземній валюті, частка безстрокових депозитів), рейтинг банків України за величиною їх депозитного портфеля.

Виклад основного матеріалу. В сучасних умовах функціонування українські банки перебувають у пошуку оптимальних шляхів формування банківських ресурсів. У контексті стабільності ресурсної бази та діяльності банківських установ важливо дотримуватися переваги вкладів клієнтів у структурі ресурсів банку.

Особливістю депозитної політики банків України упродовж 2016–2023 рр. є поступове зростання величини вкладень фізичних та юридичних осіб (рис. 1) попри складні умови пандемії та війни. Позитивна тенденція до нарощування депозитного портфеля банків зумовлена високим рівнем довіри до банківського сектора, а також діяльністю Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. На початку квітня 2022 року Верховна Рада ухвалила законопроект № 5542-1 «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення стабільності системи гарантування вкладів фізичних осіб», згідно з яким запроваджено відшкодування вкладів фізичних осіб у повному обсязі у

випадку визнання банку неплатоспроможним після набрання чинності закону, але лише у період дії воєнного стану та трьох місяців після його закінчення або скасування. Також фонд гарантує компенсацію вкладникам суми їх депозитів у повному обсязі, після закінчення цього періоду – 600 тис. грн (до повномасштабної війни сума відшкодування становила 200 тис. грн). Зокрема, із початком активних бойових дій НБУ збільшив ліміт на зняття готівки з рахунків у іноземній валюті: в Україні – 100 тис. грн за день, за кордоном – 50 тис. грн на місяць. Ці рішення регулятора відвернули відплив коштів із банківської системи.

Станом на жовтень 2023 р. обсяг депозитів бізнесу та населення в українських банках становить 2 124 945 млн грн – на 25,2% більше, ніж у жовтні минулого року.

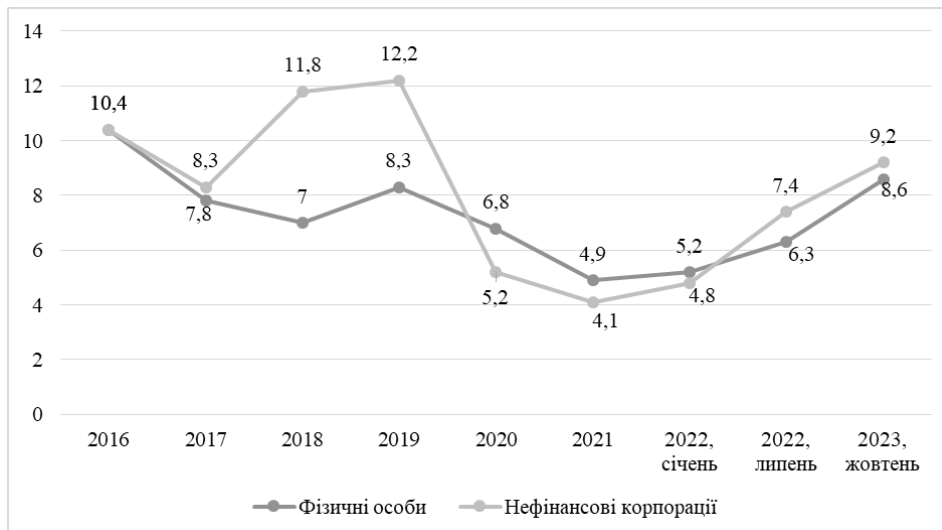

Рисунок 1. Обсяги вкладів фізичних та юридичних осіб у банках у 2016–2023 рр, млн грн

Джерело: сформовано авторами на основі [6].

У 2020–2021 рр. спостерігається суттєве зниження депозитних ставок (рис. 2), яке спонукало переведення коштів зі строкових вкладів на безстрокові та дебетові картки, а також трансформації депозитів із інструменту примноження заощаджень в інструмент їх збереження [8]. Одним із факторів здешевлення на ринку вартості фінансових ресурсів у гривні протягом 2020–2021 рр., крім впливу знижень облікової ставки НБУ, було під час карантину запроваджено інструментарій із управління банківською ліквідністю, мінімізацією процентних і курсових ризиків. Усі ці заходи, на тлі низької інфляції, давали можливість банківським установам продовжувати знижувати процентні ставки у гривні за депозитами. До липня 2022 р. усі банки пропонували низькі депозитні ставки (4,3–7,4% річних у гривнях), але на графіку можна побачити їх тенденцію до зростання за останні два роки. В монетарному огляді від НБУ за липень 2023 року зазначено, що процентні ставки за строковими гривневими депозитами надалі зростають та в більшості банків вже покривають очікувану інфляцію. Як результат, зростає схильність до заощаджень у національній валюті та сформувалася тенденція до зростання обсягів та частки строкових вкладів фізичних осіб [9]. Слід також додати, що в 2023 році банки розпочали зниження рекордно високих ставок за заощадженнями населення після скорочення облікової ставки з 25% до 22%.

Отже, реальний приріст депозитних коштів банків протягом останніх років спостерігався в частині депозитів до запитання (табл. 1). Їх обсяг збільшився із моменту підвищення ставки НБУ з 1 146 938 млн грн в червні 2022 року до 1 426 882 млн грн у жовтні 2023 року (тобто на 24%). Строкові депозити банківського сектора скорочувалися, починаючи з 2020 року до вересня 2022 року. Збільшення частки депозитів до запитання упродовж 2021–2022 років було наслідком низьких ставок за депозитами, незначною відмінністю між ставками за строковими та безстроковими вкладками й нестабільної ситуації в Україні. Те, що більшість грошей зберігається на поточних рахунках, аргументується можливістю ефективного управління власними фінансами в умовах невизначеності. Це стає можливим завдяки тому, що розміщення депозиту на вимогу дозволяє в будь-який момент вивести гроші. Початок повномасштабних військових дій мав колосальний вплив на банківську систему, що призвело до скорочення строкових коштів серед фізичних осіб протягом першого півріччя 2022 року та спонукало регулятора до встановлення ряду обмежень. На початку року, попри воєнні ризики, обсяг коштів клієнтів у банках зростає, переважно за рахунок збільшення гривневих коштів населення на вимогу.

Рисунок 2. Депозитні ставки за новими депозитами фізичних та юридичних осіб у 2016–2023 рр., %

Джерело: сформовано авторами на основі [7].

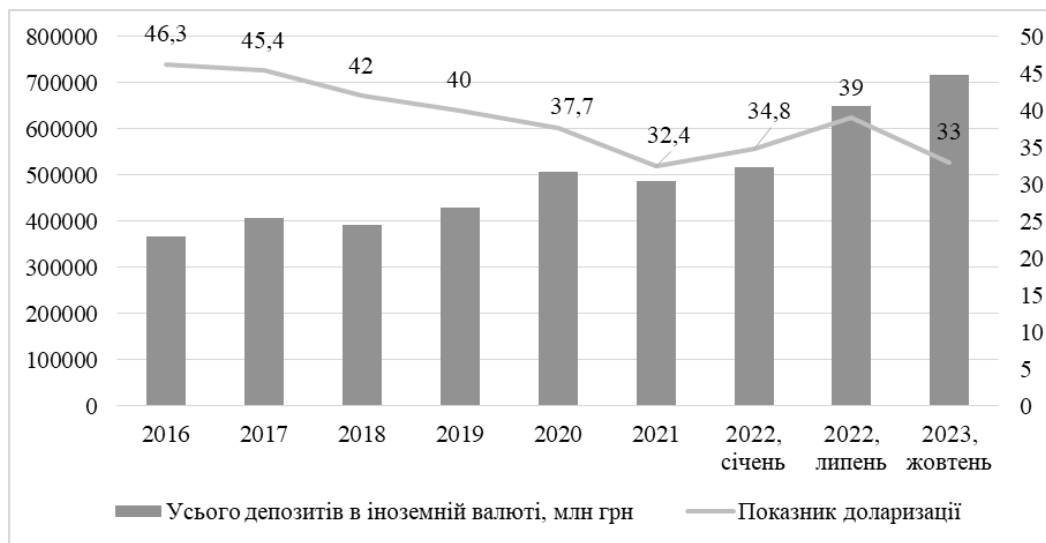
Таблиця 1. Депозитний портфель комерційних банків України за строковістю за 2016–2023 рр.

Період	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022, січень	2022, липень	2023, жовтень
Поточні рахунки, млн грн	364 547	419 126	456 467	590 541	805 964	1007206	987 031	1 211 758	1 426882
Строкові рахунки, млн грн	428 927	479 718	476 500	481 125	542 166	496 703	496 499	456 603	748 048
Частка вкладів на вимогу, %	45,9	46,6	48,9	55,1	59,8	67,0	66,5	72,6	65,6

Джерело: сформовано авторами на основі [10].

Зокрема, в квітні 2023 року НБУ запровадив тримісячний депозитний сертифікат під фіксовану ставку на рівні облікової ставки, що дало поштовх до зростання депозитних ставок і конкурентної боротьби банків за строкові депозити приватних клієнтів.

Доречним також буде проаналізувати суми вкладів у банках у розрізі валют. На рис. 3 наведено динаміку показника доларизації депозитів у банківському секторі (співвідношення депозитів клієнтів у іноземній валюті до усіх депозитів).

Рисунок 3. Динаміка показника доларизації депозитів у банківській системі України за 2016–2023 рр., %

Джерело: сформовано авторами на основі [10].

Обсяг банківських депозитів у іноземній валюті збільшується, хоча не такими темпами, як зростають гривневі депозити. До 2018 року Україну можна було віднести до групи країн з високою доларизацією. Доларизація депозитів в Україні є традиційно високою, що пов'язано з періодичними валютно-фінансовими кризами й тривалими негативними очікуваннями економічних суб'єктів. Крім того, доларизація за останні роки знизилася. У 2022 році доларизація знов мала тенденцію до зростання, оскільки під час валютно-фінансових криз її показники значно зростають, що пов'язано зі знеціненням гривні та переорієнтацією економічних суб'єктів на стабільніші валюти.

Завдяки ефективній монетарній політиці регулятора більшість банків відкривають гривневі строкові депозити строковістю від 3 місяців, щоб не формувати обов'язкові резерви. Станом на 01.11.2023 р. лідерами ринку депозитних операцій фізичних осіб виступали системно важливі банки, що спричинено такими умовами, як довіра населення, гарантія від держави, стабільність основних фінансових показників, значний досвід на ринку фінансових послуг. Рейтинг банків за портфелем коштів фізичних осіб наведено в табл. 2.

Таблиця 2. Рейтинг банків України за обсягами депозитного портфеля на 01.11.2023 р, млн грн

Банки	Депозити
АТ КБ «ПриватБанк»	428 070 792
АТ «ОЩАДБАНК»	182 222 723
АТ «УНІВЕРСАЛ БАНК»	75 162 531
АТ «Райффайзен Банк»	64 497 041
АТ «УКРСИББАНК»	53 164 141
АТ «ПУМБ»	48 686 264
АТ «СЕНС БАНК»	45 884 435
АТ «Укресімбанк»	35 999 448
АБ «УКРГАЗБАНК»	33 447 394
АТ «ОТП БАНК»	29 532 976

Джерело: сформовано авторами на основі [11].

Конкуреноспроможність банку на ринку банківських послуг і його ефективність у приваблюванні додаткових фінансових ресурсів значною мірою залежать від упровадження нових депозитних продуктів. Важливо відзначити, що впровадження та розширення інновацій у банківських послугах повинно взаємодіяти з постійним удосконаленням традиційних методів обслуговування клієнтів. Особливо стосовно спектра депозитних продуктів важливим є використання інноваційних засобів для приваблювання вкладів населення в умовах втрати довіри через складне економічне становище. Серед таких засобів важливо розробляти програми лояльності та модернізувати обслуговування клієнтів. Прикладом є депозитна програма SmartyPig від WestBank (Великобританія), яка створена на зразок соціальної мережі та передбачає реєстрацію на старті, установлення цілі депозиту та подальше запрошення друзів. Такі внески є конструктивними, оскільки людині прищеплюють звичку усвідомлювати свої потреби та постійно визначати шляхи їх досягнення [12].

Тенденції сучасного розвитку депозитного ринку в Україні демонструють суттєві зміни, що відбуваються у фінансовій системі та економіці. Однією з ключових тенденцій є зростання попиту на депозити. Додатково банки пропонують багате різноманіття депозитних продуктів із різними термінами та умовами. Підвищення ефективності ведення депозитної політики українських банків неможливе без покращення банківського законодавства, зокрема умов банківського ліцензування в контексті усунення монополізму в банківській сфері та вирівнювання конкурентних умов між ними. Також задля підтримання позитивних тенденцій важливим є провадження банками України виваженої депозитної політики, направленої на стабілізацію депозитного портфеля, у тому числі й за рахунок упровадження нових депозитних продуктів.

Висновки. Депозитна політика в банківській системі України протягом останніх років характеризується зростанням попиту фізичних та юридичних осіб, зниженням ролі валютних депозитів у загальній структурі депозитів банківської системи, зростанням відсоткових ставок за депозитами, а також переважанням у структурі депозитного портфеля банків України депозитів на вимогу зі зниженням частки строкових депозитів. За складних умов сучасного економічного стану в Україні важливо активізувати зусилля задля збільшення депозитів, зокрема строкових, які відрізняються стійкістю з-поміж інших можливих способів акумулювання коштів, є вагомим джерелом фінансування активів, підвищення ліквідності та платоспроможності банків, активізації кредитно-інвестиційної діяльності та підтриманні фінансової стійкості банківської системи України.

Conclusions. The deposit policy in the banking system of Ukraine in recent years has been characterized by an increase in the demand of individuals and legal entities, a decrease in the role of currency deposits in the overall structure of deposits in the banking system, an increase in interest rates on deposits, as well as a predominance of demand deposits in the structure of the deposit portfolio of Ukrainian banks, with a decreasing share term deposits. Under the difficult conditions of the current economic situation in Ukraine, it is important to intensify efforts to increase deposits, in particular time deposits, which differ in stability among other possible ways of accumulating funds, are a significant source of financing assets, increasing the liquidity and solvency of banks, activating credit and investment activities and supporting the financial stability of the banking system of Ukraine.

Список використаних джерел

1. Матвійчук Н., Жигар Н. Сучасні тенденції залучення депозитів банками України. Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки. Розділ III. Фінанси, банківська справа та страхування. 2023. № 3. С. 87–94.
2. Фостяк В. В., Танчак А. Я., Другова В. Т., Алексеев І. В., Бондарчук М. К. Депозитна політика банків України в умовах пандемії Covid-2019. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice. 2021. № 3 (38). С. 15–24. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v3i38.237415>

3. Вдовенко Л. О. Депозитна політика банку як основа забезпечення стійкості та надійності ресурсної бази. *Інфраструктура ринку*. 2019. № 27. С. 278–283.
4. Федішин М. П., Білявська А. В. Депозитні операції комерційних банків: сучасний стан та тенденції розвитку. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2019. № 5 (2). С. 112–119.
5. Черкашина К. Ф., Бузник М. В. Тенденції розвитку депозитного ринку в Україні в сучасних умовах пандемії та пропозиції щодо його покращення. *Modern Economics*. 2021. № 28. С. 160–167.
6. Основні показники діяльності банків. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/> (дата звернення: 28.12.2023).
7. Наглядова статистика. Процентні ставки за кредитами та депозитами. Цінні папери резидентів. Індекс ПФТС. URL: https://bank.gov.ua/files/4-Financial_markets.xlsx (дата звернення: 28.12.2023).
8. Матвійчук Н. М., Теслюк С. А., Боричевська І. Банківські депозити та ОВДП як альтернативні об'єкти вкладення коштів. *Економіка та суспільство*. 2021. № 25. С. 306–314.
9. Офіційний сайт НБУ. Щомісячний макроекономічний та монетарний огляд. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/MMR_2023-07.pdf?v=4 (дата звернення: 28.12.2023).
10. Наглядова статистика. Депозити, залучені депозитними корпораціями (крім Національного банку України). URL: <https://bank.gov.ua/files/3.2-Deposits.xlsx> (дата звернення: 28.12.2023).
11. Наглядова статистика. Розподіл вкладів фізичних осіб та сума можливого відшкодування Фондом гарантування вкладів фізичних осіб (у розрізі банків). URL: https://bank.gov.ua/files/stat/FG_2023-11-01.xlsx (дата звернення: 28.12.2023). DOI: [https://doi.org/10.47981/j.mijst.11\(02\)2023.457\(01-86\)](https://doi.org/10.47981/j.mijst.11(02)2023.457(01-86))
12. Онищук М. Інноваційні продукти на ринку банківських послуг України. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/01/276.pdf> (дата звернення: 28.12.2023).

References

1. Matviichuk N., Zhyhar N. (2023). Suchasni tendentsii zaluchennia depozytiv bankamy Ukrainy [Modern trends in attraction of deposits by banks of Ukraine]. *Ekonomichnyi chasopys Volynskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky. Rozdil III. Finansy, bankivska sprava ta strakhuvannia*, vol. 3, pp. 87–94.
2. Fostiak V. V., Tanchak A. Ya., Druhova V. T., Aliksieiev I. V., Bondarchuk M. K. (2021). Depozytna polityka bankiv Ukrainy v umovakh pandemii Covid-2019 [Deposit policy of Ukrainian banks in the conditions of the Covid-2019 pandemic]. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, vol. 3 (38), pp. 15–24. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcapt.v3i38.237415>
3. Vdovenko L. O. (2019). Depozytna polityka banku yak osnova zabezpechennia stiiikosti ta nadiinosti resursnoi bazy [The bank's deposit policy as a basis for ensuring the stability and reliability of the resource base]. *Infrastruktura rynku*, vol. 27, pp. 278–283.
4. Fedyshyn M. P., Biliavska A. V. (2019). Depozytni operatsii komertsiinykh bankiv: suchasnyi stan ta tendentsii rozvytku [Deposit operations of commercial banks: current state and development trends]. *Problemy systemnoho pidkhodu v ekonomitsi*, vol. 5 (2), pp. 112–119.
5. Cherkashyna K. F., Buznyk M. V. (2021). Tendentsii rozvytku depozytnoho rynku v Ukraini v suchasnykh umovakh pandemii ta propozytsii shchodo yoho pokrashchennia [Trends in the development of the deposit market in Ukraine in the modern conditions of the pandemic and proposals for its improvement]. *Modern Economics*, vol. 28, pp. 160–167.
6. Osnovni pokaznyky diialnosti bankiv. Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/> (accessed 28 December 2023).
7. Nahliadova statystyka. Protsentni stavky za kredytamy ta depozytamy. Tsinni papery rezidentiv. Indeks PFTS. Available at: https://bank.gov.ua/files/4-Financial_markets.xlsx (accessed 28 December 2023)
8. Matviichuk N. M., Tesliuk S. A., Borychevska I. (2021). Bankivski depozyty ta OVDP yak alternatyvni obiekty vkladennia koshtiv [Bank deposits and iglbs as alternative investment objects]. *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 25, pp. 306–314.
9. Ofitsiyni sait NBU. Shchomisiachnyi makroekonomichniy ta monetarniy ohliad. Available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/MMR_2023-07.pdf?v=4 (accessed 28 December 2023).
10. Nahliadova statystyka. Depozyty, zalucheni depozytnymy korporatsiiami (krim Natsionalnoho banku Ukrainy). Available at: <https://bank.gov.ua/files/3.2-Deposits.xlsx> (accessed 28 December 2023).
11. Nahliadova statystyka. Rozpodil vkladiv fizychnykh osib ta suma mozhlyvoho vidshkoduvannia Fondom harantuvannia vkladiv fizychnykh osib (u rozrizi bankiv). Available at: https://bank.gov.ua/files/stat/FG_2023-11-01.xlsx (accessed 28 December 2023). DOI: [https://doi.org/10.47981/j.mijst.11\(02\)2023.457\(01-86\)](https://doi.org/10.47981/j.mijst.11(02)2023.457(01-86))
12. Onyshchuk M. Innovatsiini produkty na rynku bankivskykh posluh Ukrainy [Innovative products on the banking services market of Ukraine]. Available at: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/01/276.pdf> (accessed 28 December 2023).